

Прирачник

ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ
ВО СЕКТОРОТ БАНКАРСТВО

ДЗЛП

Дирекција за заштита на
личните податоци

Подршка на Дирекцијата за заштита на личните податоци

Проектот е финансиран од Европската унија

Проектот е имплементиран Human Dynamics во соработка со :

IPS Institute

Almaviva S.p.A.

Czech Office for Personal Data Protection OPDP

Privacy International

“This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are sole responsibility of the Directorate for Personal Data Protection and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.”

“Оваа публикација е изготвена со помош на Европска унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Дирекцијата за заштита на личните податоци и на никаков начин не ги рефлектира гледиштата на Европската унија .”

“Ky publikim është përgaditur me ndihmën e Unionit Evropian. Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi vetëm e Drejtoria për Mbrojtjen e të Dhënave Personale dhe në asnjë mënyrë nuk reflekton opinionin e Unionit Evropian.”

За издавачот:

Димитар Георѓиевски

Издавач:

Дирекција за заштита на личните податоци

Печат и дизајн:

Печатењето на публикацијата финансиски е подржано од:

Проектот „Поддршка на Дирекцијата за заштита на личните податоци“ финансирано од Европската Унија

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

CIP 342.738.071.1(497.7)"2012/2016"

Прирачник за заштита на личните податоци во банкарскиот сектор:
Дирекција за заштита на личните податоци, 2012. - 18 стр. :
табели ; 19 см

ISBN 978-608-4682-03-5

а) Заштита на лични податоци - Стратегија - Македонија - 2012-2016
COBISS.MK-ID 89777674

Содржина

I. ВОВЕД	3
<i>КОЈА Е ЦЕЛТА НА ОВОЈ ПРИРАЧНИК?.....</i>	<i>3</i>
<i>ЗА КОГО Е НАМЕНЕТ ОВОЈ ПРИРАЧНИК?.....</i>	<i>3</i>
<i>КАКВА Е СТРУКТУРАТА НА ПРИРАЧНИКОТ?</i>	<i>3</i>
II. КЛУЧНИ ЗАБЕЛЕШКИ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ	4
<i>ЗОШТО Е ВАЖНА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ?.....</i>	<i>4</i>
<i>КАДЕ МОЖАТ ДА СЕ НАЈДАТ НАЈРЕЛЕВАНТНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ПРОПИСИ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР?.....</i>	<i>5</i>
<i>КОЕ Е ЗНАЧЕЊЕТО НА НАЈВАЖНИТЕ ТЕРМИНИ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ?.....</i>	<i>5</i>
<i>КОИ СЕ ОСНОВНИТЕ НАЧЕЛА ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ?</i>	<i>7</i>
III. ОБВРСКИТЕ НА БАНКИТЕ И ПРАВАТА НА КЛИЕНТИТЕ ВО ОДНОС НА ОБРАБОТКАТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР	9
<i>КАКО СЕ СОБИРААТ ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ И ЗА ШТО ТРЕБА ДА КЛИЕНТОТ ДА БИДЕ ИНФОРМИРАН?....</i>	<i>9</i>
<i>ШТО ТРЕБА ДА БИДЕ ПРЕВЗЕМАНО ОД СТРАНА НА БАНКИТЕ ОД ТЕХНИЧКИ И ОРГАНИЗАЦИСКИ ПОГЛЕД ЗА ДА СЕ ОБЕЗБЕДИ ТАЈНОСТ НА ОБРАБОТКАТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ НА КЛИЕНТИТЕ?.....</i>	<i>13</i>
IV. МЕРКИ И ДЕЈСТВИЈАЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ НА ПАРИ И ФИНАСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ VIS-A-VIS ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ	15
<i>ЗОШТО СЕ ВОВЕДЕНИ МЕРКИ И ДЕЈСТВИЈА?.....</i>	<i>15</i>
<i>КОИ СЕ МЕРКИТЕ И ДЕЈСТВИЈАТА КОИ БАНКИТЕ МОРА ДА ГИ ПРЕВЗЕМАТ?</i>	<i>15</i>
<i>КАКО СЕ ВРШИ ИДЕНТИФИКАЦИЈА И ВЕРИФИКАЦИЈА НА ИДЕНТИТЕТОТ НА КЛИЕНТОТ?</i>	<i>16</i>
<i>КОГА БАНКИТЕ ГИ ДОСТАВУВААТ ОБРАБОТЕНИ ПОДАТОЦИ ДО УПРАВАТА?</i>	<i>17</i>
<i>ДАЛИ ТРЕБА ДА СЕ ПОЧИТУВА ПРИНЦИПОТ НА ДОВЕРЛИВОСТ?.....</i>	<i>18</i>
IV. КОРИСНИ СОВЕТИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА КЛИЕНТИТЕ.....	19
<i>КОИ ПРАВА ГИ ИМА КЛИЕНТОТ ВО ОДНОС НА ПРОМЕНЕТЕ НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ?</i>	<i>19</i>
<i>НА КОГО ТРЕБА ДА СЕ ОБРАТИ КЛИЕНТОТ СО ЦЕЛ ДА ГИ ОСТВАРИ ОВИЕ ПРАВА?</i>	<i>19</i>
<i>КАКО МОЖЕ ДА СЕ ОСТВАРИ ПРАВОТО НА ЖАЛБА/ПРЕТСТАВКА?</i>	<i>19</i>

I. ВОВЕД

Која е целта на овој Прирачник?

Целта на овој прирачник е да се сумираат основните начела за обработка на личните податоци и правила на *user-friendly* начин, како и да се дадат инструкции и совети на граѓаните со цел да се подобри остварувањето на нивното право на заштита на лични податоци. Информациите кои ги содржи овој Прирачник ќе им помогне на граѓаните подобро да ги разберат и остварат нивните права за заштита на лични податоци во банкарскиот сектор.

За кого е наменет овој Прирачник?

Овој Прирачник е првенствено наменет за граѓаните кои како клиенти користат услуги од банките и другите финансиски институции. Целта на Прирачникот е да ги едуцира клиентите да препознаат дали нивните лични податоци се користат законски. Покрај тоа, банките и другите финансиски институции (понатаму: банки) кои обработуваат лични податоци на нивните клиенти исто така, можат да го увидат овој Прирачник како корисен.

Каква е структурата на Прирачникот?

Овој Прирачник е напишан на начин да ги вклучи најрелевантните правни одредби и честите прашања со кои граѓаните се соочуваат кога нивните лични податоци се обработуваат во банкарскиот сектор. Првиот дел од Прирачникот ги презентира и објаснува најважните термини за заштита на личните податоци и начелата, чија што примена е „универзална“. Главниот дел е посветен на правните обврски на оние кои вршат обработка на лични податоци во банкарскиот сектор и соодветните права на клиентите. На крајот на овој Прирачник се дадени корисни информации за клиентите за остварување на нивните права, вклучувајќи и образец кој се користи за таа цел.

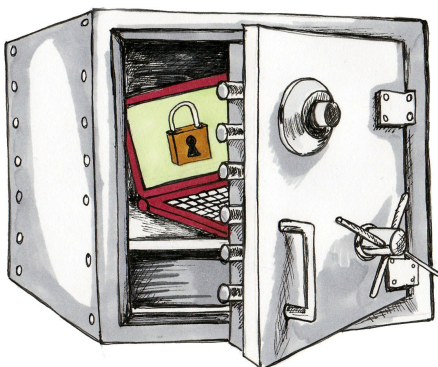

II. КЛУЧНИ ЗАБЕЛЕШКИ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ

Зошто е важна заштита на личните податоци?

Во денешно време, правото на приватност и заштита на личните податоци на граѓаните со право се гледа како едно од најзначајните човекови права. Признато и ценето е насекаде во светот. Поради тоа ова право е утврдено во Уставот на Република Македонија. **Член 18 од Уставот ја гарантира безбедноста и тајноста на личните податоци!** Покрај тоа, на граѓаните им гарантира заштита од каква било повреда на нивниот личен интегритет што произлегува од регистрирање на информации за нив преку обработка на податоците. Заштитата се простира во сите области на секојдневниот живот на граѓаните (приватен, професионален, здравствени услуги, јавна администрација итн.)

Голем број на луѓе сеуште не се свесни за значењето на остварувањето и заштита на ова право! Многу субјекти кои собираат и обработуваат лични податоци не се свесни за мерките кои треба да ги преземат со цел да ги заштитат личните податоци. Понекогаш тие собираат лични податоци без законска основа или без јасна или слободно дадена согласност од страна на граѓаните. Уште повеќе, граѓаните ги даваат своите лични податоци и се согласуваат да бидат јавно откриени иако во многу случаи не се обврзани да го направат истото или не се свесни за последиците.

Банкарскиот сектор е област во која различни видови на лични податоци се обработуваат! Повеќето граѓани се клиенти на банките, а со тоа и субјекти на лични податоци. Постојат повеќе од 30 субјекти кои работата во овој сектор (банки, штедилници, фруги финансиски компании итн.) кои собираат и обработуваат лични податоци. Со цел едно лице да отвори банкарска сметка и да стане клиент на банката, мора да го докаже својот идентитет и да даде лични податоци на банките. Кога клиентот прави трансакција која надминува одредена вредност, банката доставува податоци за својот клиент и за трансакцијата до надлежните државни институции. Поради сите овие причини, правилата кои се однесуваат на обработката на личните податоци мора да им бидат добро познати на сите, банките треба да си ги исполнуваат своите обврските, а клиентите да ги остваруваат нивните права.

Кое е значењето на најважните термини за заштита на личните податоци?

Со цел читателот да се запознае со правилата за обработка на личните податоци во банкарскиот сектор и неговите права, мора да го разбере значењето на често користените термини. Секоја правна дефиниција е следена со пример.

"Личен податок" е секоја информација која се однесува на идентификувано физичко лице или физичко лице кое може да се идентификува, а лице кое може да се идентификува е лице чиј идентитет може да се утврди директно или индиректно, посебно врз основа на матичен број на граѓанинот или врз основа на едно или повеќе обележја специфични за неговиот физички, физиолошки, ментален, економски, културен или социјален идентитет. **Во банкарскиот сектор, најчесто собирањето и понатаму обработувани видови на лични податоци од страна на банките се: име, адреса PIN, занимање, финансиски трансакции итн.**

"Посебни категории на лични податоци" се лични податоци кои го откриваат расното или етничко потекло, политичко, верско, филозофско или друго уверување, членството во синдикална организација и податоци што се однесуваат на здравјето на луѓето, вклучувајќи ги и генетските податоци, биометриски податоци или податоци кои се однесуваат на или сексуалниот живот; поради тоа се предмет на посебни ограничувања во обработката. **Во банкарскиот сектор, овој вид на лични податоци на клиентите не се или не треба да бидат обработувани.**

"Субјект на лични податоци" е секое физичко лице (граѓанин) на кое се однесуваат обработените податоци. **Во банкарскиот сектор, субјекти на лични податоци се клиентите на банките.**

"Согласност на субјектот на лични податоци" е слободно и изречно дадена изјава на волја на субјектот на лични податоци со која се согласува со обработката на неговите лични податоци за однапред определени цели. **Во банкарскиот сектор, обрасците од договорите и барањата обично содржат одредби кои даваат избор на клиентите да се согласат на обработка на лични податоци, освен ако обработката на личните податоци е утврдена со закон.**

"Контролор на збирка на лични податоци" е физичко или правно лице, орган на државната власт или друго тело, кое самостојно или заедно со други ги утврдува целите и начинот на обработка на личните податоци (контролор). **Во банкарскиот сектор, контролори се: банките, штедилниците, кредитните бироа итн.**

"Обработувач на збирка на лични податоци" е физичко или правно лице или законски овластен орган на државната власт кое ги обработува личните податоци за сметка на контролорот. **Во банкарскиот сектор оние кои што ги контролираат податоците исто така ги обработуваат податоците. Дополнително, други страни исто така можат обработуваат лични податоци за сметка на банките.**

"Обработка на личните податоци" е секоја операција или збир на операции што се изведуваат врз лични податоци на автоматски или друг начин, како што е: собирање, евидентирање, организирање, чување, приспособување или промена, повлекување, консултирање, употреба, откривање преку пренесување, објавување или на друг начин правење достапни, изедначување, комбинирање, блокирање, бришење или уништување. **Во банкарскиот сектор, склучувањето и чувањето на договорот со клиентот или праќањето на името и износот на дадениот кредит на клиентите до Народната банка се сметаат за операции на обработка на лични податоци.**

Кои се основните начела за заштита на личните податоци?

Личните податоци се:

- обработуваат правично и во согласност со закон;
- собираат за конкретни, јасни и со закон утврдени цели и се обработуваат на начин што е во согласност со тие цели;
- дополнително обработувани на начин кој не е усогласен со тие цели освен ако граѓанинот не ја дал неговата/нејзината дополнителна согласност;
- соодветни, релевантни и не преобемни во однос на целите заради кои се собираат и обработуваат;
- точни, целосни и ажурирани;
- чувани не подолго од што е потребно да се исполнат целите поради кои податоците се собрани за натамошна обработка.

Примери од праксата:

Банката во апликацијата за издавање на кредитна картичка бара од клиентите да ги внесат/запишат следниве лични податоци: националност, име и презиме на сопругникот и неговата/нејзината професија како и степенот на образование. Овие видови на личните податоци се сметаат за несоодветни, нерелевантни и преобемни во однос на целта заради која се собираат, и не е

Кој ја има обврската и одговорноста кон клиентите?

Ако банката сака да ангажира трета страна за обработка на личните податоци, тогаш мора да склучи договор со обработувачот со кој обработувачот се согласува да работи во согласност со наведените начела и да ги обработува личните податоци само во согласност со добиените инструкции од банката. Ако обработката не е направена праведно или на законски начин, тогаш одговорноста кон клиентот останува на контролорот. На пример, ако банката сака да изврши истражување за нејзините клиенти и за таа цел сака да ги користи услугите на компанија за истражување на пазарот, тогаш: а) треба да постои договор во кој се утврдени правилата и начелата за обработка на личните податоци кои се задолжителни за компанијата за истражување на пазарот, и б) ако личните податоци не се третираат законски (се злоупотребени) од страна на компанијата, тогаш одговорноста кон клиентите останува на банките.

Кога една комерцијална банка, врз основа на законска обврска, пренесе лични податоци, на пример на Управата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот, тогаш обработката не се смета за ангажирање на трета страна; во тој случај одговорноста кон клиентите за секоја злоупотреба на пренесените лични податоци се пренесува на Управата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот.

Примери од праксата: Банката склучила договори со две компании – една за услуги за информатичка безбедност и друга за одржување и техничка поддршка. Двете компании при извршување на услугите (одржување на софтверските апликации) обработуваат лични податоци на клиентите на банката. Меѓутоа, договорите кои се потпишани со овие компании не содржат одредби со кои се регулираат правата и обврските помеѓу договорните страни во однос на обработката на личните податоци, што претставува јасна повреда на правилата за заштита на личните податоци.

III. ОБВРСКИТЕ НА БАНКИТЕ И ПРАВАТА НА КЛИЕНТИТЕ ВО ОДНОС НА ОБРАБОТКАТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР

Како се собираат личните податоци и за што треба да клиентот да биде информиран?

Банките треба да обезбедат дека **собирањето на личните податоци е направено на правичен начин** и дека правото на клиентот да биде информиран е обезбедено. Клиентите треба да знаат дека кога **нивните лични податоци се собираат, банката мора да им даде информации за:**

- ⇒ идентитетот на банката (пр. назив и седиште);
- ⇒ целите за обработка;
- ⇒ корисниците и категориите на корисници на личните податоци;
- ⇒ намерата да се дадат на користење личните податоци на трети страни, вклучувајќи го и видот на корисниците, целта заради која личните податоци се пренесени и правото на клиентот да се противи на откривањето за специфични цели (пр. директен маркетинг или подобрување на квалитетот на банкарските услуги);
- ⇒ задолжителноста на давање на одговор на прашања и можните последици за неодговарање (непотребни прашања не треба да се поставуваат); и
- ⇒ постоење на правото да се пристапи и исправат личните податоци.

Покрај тоа, **клиентите можат во секое време да бараат информации од банката за:**

- ⇒ дали се врши обработка на нивните личните податоци;
- ⇒ целите и правната основа за обработка на личните податоци и корисниците или категориите на корисници на кои личните податоци се откриваат;
- ⇒ за логиката на автоматската обработка во случај на таква обработка.

Примери од праксата: Обрасците за апликација користени од одредена банка за потрошувачки кредит или отворање на трансакциска сметка содржат одредби кои го условуваат клиентот неговите/нејзините лични податоци внесени во апликацијата да бидат користени за цели на директен маркетинг.

Слично на ова и друга банка во нејзините обрасци за идентификација/ажурирање на податоците на клиентите во делот кој се однесува за директен маркетинг, не нуди можност на клиентот да даде согласност за промотивни кампањи од страна на трети лица, поради што обработката е направена на неправеден начин.

Во двата случаи обрасците на банката и обработката на личните податоци не се во согласност со правилата за заштита на личните податоци.

Што значи банкарска тајна?

Секоја документ, податок и информација добиена преку банкарските активности на клиентите (направени трансакции или депозити од клиенти) се сметаат за банкарска тајна, т.е. мора да бидат заштитени и чувани како тајна. Во основа, сите вработени во банката кои имаат пристап до документите, податоците и информациите мора да ги чуваат и може да ги употребуваат само за целите за кои се добиени и не им е дозволено да ги откриваат на трети страни. Оваа обврска се однесува и за лицата кои и даваат услуги на банката и имаат пристап до до документите, податоците и информациите (пр. ИТ компанија за услуги).

Банкарската тајна не се применува во следните случаи:

- ⇒ ако откривањето на податоците и информациите е утврдено со закон или врз основа на писмено барање од надлежен суд PRO или други државни институции точно утврдени со закон, и
- ⇒ ако клиентот дал писмена согласност за откривањето на податоците.

Институциите и нивните вработени кои ги добиле документите, податоците и информациите мора да ги чуваат и користат само за целта заради која се добиени и не им е дозволено да ги откриваат на трети страни.

Каков вид на податоци за клиентите собираат и обработуваат банките за нивните цели?

Една од главните бизнис активности на банките е **давањето на кредити** на клиентите. Пред кредитот да биде одобрен, банката мора да направи оценка на кредитоспособноста на клиентот. Со цел да направи подобра и посигурна оценка, на банката и е дозволено да бара информации од клиентите или од веродостојна/релевантна база на податоци. Видот на лични податоци кои можат да бидат барани за оваа цел не се правно дефинирани, но е утврдено дека треба да бидат податоци кои се **доволни** да се направи оценката. На банките останува да одлучат што ќе биде доволно за нив. Меѓутоа, мора да ги имаат во предвид основните начела за заштита на личните податоци како што се соодветни, релевантни и непреобемни.

Лице кое сака да отвори трансакциона сметка и да стане клиент на банката, мора да биде идентификувано од вработениот од банката. Идентификување значи дека документ за лична идентификација мора да биде презентирани (дадена на увид) со цел да се утврди името и адресата на сопственикот на сметката. Ако има и други лица овластени за управување со сметката, тогаш и нивните документи за лична идентификација мора да бидат презентирани.

Банките се задолжени да чуваат копија од документот за идентификација и се овластени да бараат и друг документ, ако е потребно, со цел да го утврдат идентитетот на клиентот. Отворање на трансакциона сметка значи дека мора да се склучи договор кој ќе ги регулира правата и обврските на договорните страни; поради ова е соодветно и релевантно да се обработуваат овие податоци.

Практичен пример:

Локална банка во својата апликација за издавање на кредитна картичка или потрошувачки кредит бара од клиентите да ги дадат следните лични податоци: степен на образование, податоци за поблиското семејство (возрасни, малолетници (не) вработени), брачниот статус на апликантот (во брак, сам или разведен) кои се несоодветни, нерелевантни и преобемни за целите за кои се собираат, и поради тоа не се во согласност со основните начела за обработка на личните податоци.

Банките мора да ги доставуваат собраните податоци за целите на отворање на трансакциона сметка до **Единствениот регистар на трансакциони сметки** управуван од КИБС. Покрај трансакциониот број, следните податоци мора да бидат доставени и чувани во Регистарот: име, адреса, PIN и контакт податоци од клиентот – сопственикот на трансакционата сметка. Целта на Регистарот е да овозможи непречен трансакционен процес кој вклучува различни банки и да ја олесни работата на извршителите.

Банките се обврзани не само да ги собираат туку и чуваат:

- ⇒ **платните инструменти** и другите документи врз основа на кои се евидентирани промените на трансакциските сметки најмалку пет години по истекот на календарската година во која се евидентирани промените,
- ⇒ **документацијата** врз основа на која е отворена и затворена трансакциската сметка се чува пет години по истекот на годината во која трансакциската сметка е затворена, и
- ⇒ **податоците** од регистарот на трансакциски сметки се чуваат трајно.

Каков вид на податоци на клиентите на банките собира и обработува Народната банка?

Банките мора да доставуваат податоци за цели потребни за Кредитниот регистар основан и одржуван од Народната банка. Видот на податоците обработени за овие цели се најчесто од лична природа, односно податоци кои го идентификуваат клиентот (име, адреса, ЕМБГ) и неговите/нејзините платежни обврски. Клиентите имаат право да поднесат докази до банката дека нивните лични податоци во Кредитниот регистар се нецелосни, неточни или не ажурирани. Ако постои писмено барање, банката мора да ги дополни, измени, избрише или замени податоците со точни податоци или да ја прекине употребата на нецелосните, неточните или неажурираните податоци, истовремено заменувајќи ги со точни податоци. Податоците содржани во Регистарот можат да бидат дадени на користење врз основа на писмено барање на правно утврдени трети страни – корисници на Кредитниот регистар.

Каков вид на податоци за клиентите на банките собира и обработува Македонското кредитно биро?

Покрај Кредитниот регистар управуван од Народната банка, законот дава можност приватни компании да воспостават кредитни бироа. Главните деловни активности на овие бироа е обработка на податоци на клиенти и давање на точни извештаи за финансиските обврски и на редовните исплати на овие обврски на клиентите. Кредитните бироа треба да придонесат за подобра и координирана оценка на платежните способности на правните и физичките лица и намалување на ризиците повратни со кредитните и други финансиски обврски.

Овие регистри се пошироки отколку Кредитниот регистар управуван од Народната банка, бидејќи можат да се обработуваат сите платежни обврски на граѓаните (пр. долгови спрема комунални услуги како што е водоснабдувањето или струјата). Личните податоци кои можат да бидат обработени од Кредитните бироа се лични податоци неопходни за идентификација на субјектот на лични податоци како името, адресата, ЕМБГ и платежните обврски на клиентот.

Кредитните бироа при издавање на извештаи и давање на лични податоци на корисници мора да ги почитува правилата за обработка на лични податоци:

- ⇒ Извештајот со податоците ќе биде даден на корисник само врз основа на **негово претходно барање**,
- ⇒ Извештајот единствено ќе се однесува на **вкупните обврски на клиентите** без да открива: а) идентитетот на давателот на податоците и б) специфични обврски спрема давателите на податоци.

Најважното правило е дека без **согласност дадена од страна на клиентот**, кредитното биро не може да даде извештај на корисник на податоците.

Обработените податоци мора да бидат чувани 5 години од денот кога клиентот ги подмирил своите долгови или ја затворил сметката.

Кредитното биро ги има следните обврски спрема клиентите:

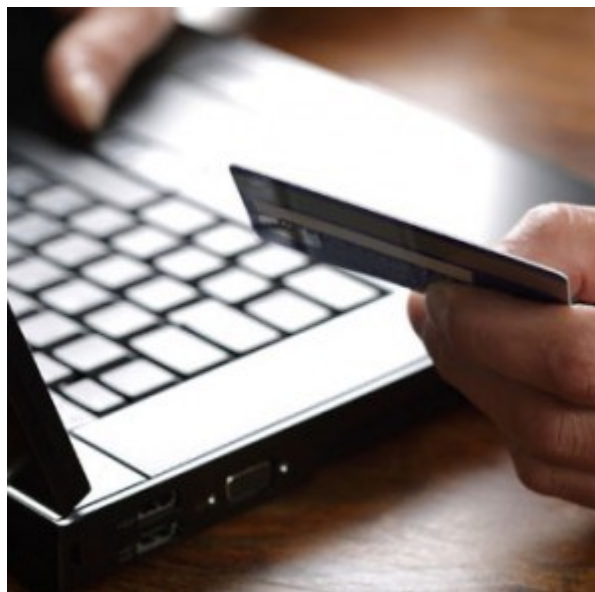
- ⇒ обврска да им даде информации на клиентите за давателите и корисниците на податоците,
- ⇒ обврска да им укаже на клиентите за нивните права,

Клиентите ги имаат следните права:

- ⇒ право да ја повлече дадената согласност,
- ⇒ право да ги оспори податоците содржани во регистарот и/или извештајот.

Обврската да се дадат точни и ажурирани податоци и да се поправат податоците врз основа на барање на клиентот мора да биде почитувана и од давателот на податоците.

Во 2010 година, првото и единствено досега **Македонско кредитно биро (МКБ)** основано е од КИБС. Па така, сите горенаведени обврски мора да бидат почитувани од страна на МКБ. Мора да се наведе дека МКБ во Правилникот за работа утврдува дека доколку податоците кои се обработени од страна на МКБ се погрешни или повеќе нема потреба да се чуваат податоците во регистарот истите се бришат.

Што треба да биде превземено од страна на банките од технички и организациски поглед за да се обезбеди тајност на обработката на личните податоци на клиентите?

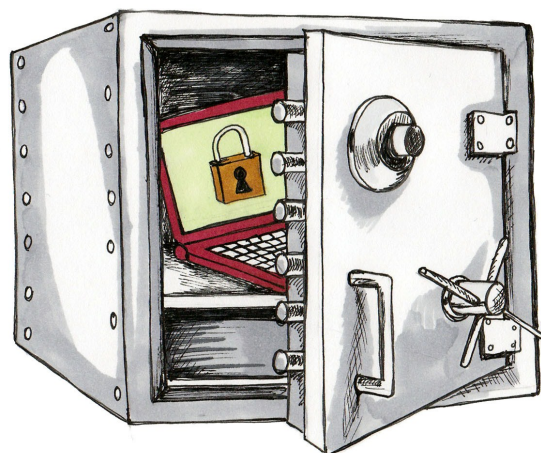
Банките се обврзани да донесат и применат соодветни технички и организациски мерки со кои ќе обезбедат безбедност на нивните мрежи и/или услуги и ќе ги заштита личните податоци кои ги обработуваат од секако случајно или противзаконско оштетување. Мерките за безбедност се карактеризирани на три нивоа: основно, средно и високо. Кое ниво ќе се приемни зависи од предвидливиот ризик и природата на податоците кои се обработуваат. (пр. доколку банките им нудат на своите клиенти е-банкарство услуги тогаш треба да се применат мерки од високот ниво).

Практичен пример: Банката не ги заштитила своите простории каде што се наоѓале дигиталните видео записи од ризиците на потенцијален пожар, експлозија и дим, затоа што во истите простории чувале и други материјали кои биле лесно запаливи.

Друга банка не го конфигурирала својот информациски систем на начин така што после 3 неуспешни обиди за логирање лицето не е автоматски одбиено.

Во двата случаи, банките ги повредиле правилата за обработка на личните податоци.

Безбедносните мерки, меѓу другото, вклучуваат безбедност на објектите каде што е чуваат и обработуваат личните податоци (вклучувајќи и пристап до објектот), листа на овластени лица (со напомена за нивната одговорност) за пристап до личните податоци, соодветни мерки за проверка на автентичноста (пр. контрола со лозинка), безбедност при трансферот на податоците помеѓу контролорот и обработувачот на личните податоци, енкриптирање на медиумите на кои се снимаат личните податоци или со кои се врши пренос на личните податоци итн.

IV. МЕРКИ И ДЕЈСТВИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ НА ПАРИ И ФИНАСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ vis-a-vis ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ

Зошто се воведени мерки и дејствија?

Целта заради која се пропишуваат мерки и дејствија кои треба да бидат превземени од различни субјекти е да детектира и/или спречи перењето на пари или други криминални дејствија како и финансирањето на тероризам. Овие мерки и дејствија во голема мера ја ограничуваат приватноста на граѓаните. Меѓутоа, ова е глобален феномен и Македонија мора да ги следи и прифати обврските кои произлегуваат од меѓународните организации и договори, без разлика на фактот што истите можат да се мешаат во приватниот живот на граѓаните. Сепак постојат некои лимити кои се утврдени за субјектите кои мора да ги имплементираат одредбите од Законот за спречување перење пари и други криминални дејствија како и финансирање на тероризмот, притоа штитејќи ги обработените лични податоци.

Кои се мерките и дејствијата кои банките мора да ги преземат?

За овие цели, банките мора да ги преземат следните мерки и дејствија:

- ⇒ анализа на своите клиенти;
- ⇒ следење на одредени трансакции;
- ⇒ обирање, чување и доставување на податоци за трансакциите и клиентите кои ги вршат и
- ⇒ воведување и примена на програми.

Банките се должни да спроведуваат процедура на анализа на клиентот во следниве случаи:

- ⇒ кога се воспоставува деловен однос – пр. отворање на трансакциона сметка на клиентот;
- ⇒ кога се извршуваат една или неколку поврзани трансакции во износ од 15.000 евра во денарска противвредност;
- ⇒ кога постои сомневање за перење пари или финансирање на тероризам, без оглед на каков било исклучок или износ на средства; и
- ⇒ кога постои сомневање за вистинитоста или адекватноста на претходно добиените податоци за идентитетот на клиентот.

Процедурата за анализа на клиентот вклучува:

- ⇒ идентификација на клиентот и потврдување на неговиот идентитет;
- ⇒ идентификација на ополномоштувачот и потврдување на неговиот идентитет и идентификација на крајниот сопственик, неговата сопственичка и управувачка структура и потврдување на неговиот идентитет;
- ⇒ обезбедување на информации за целта и намерата на деловниот однос; и
- ⇒ постојано следење на деловниот однос.

Кога банките ги доставуваат обработени податоци до Управата?

Банките се должни собраните податоци, информации и документи да ги достават до Управата во следниве случаи:

- ⇒ кога се сомневаат или имаат основи за сомневање дека било или е извршено перење пари или финансирање на тероризам или е направен обид или се прави обид за перење пари или за финансирање на тероризам,
- ⇒ во случај на готовинска трансакција во износ од 15.000 евра во денарска противвредност или повеќе и
- ⇒ во случај на неколку поврзани готовински трансакции во износ од 15.000 евра во денарска противвредност или повеќе.

Постои генерална обврска која се однесува не само за банките туку за и другите видови на субјекти. Тие се сите обврзани да собираат податоци, но се обврзани понатаму да ги доставуваат сите податоци Управата. Во прилог на генерална обврска, банките се сито така обврзани да достават податоци во случај кога кредит во износ над 15.000 евра му е одобрен на одреден клиент.

Колку долго банките и Управата ги чуваат личните податоци?

Банките се обврзани да ги чуваат записите поврзани со трансакциите за период од 10 години.

Управата мора да ги чува сите податоци или извештаи поврзани со одредени трансакции најмалку 10 години од нивниот прием, и по истекот на овој рок може истите да ги уништи.

Дали треба да се почитува принципот на доверливост?

Личните податоци обрани заради претходно наведените цели се сметаат за доверливи и можат да бидат користени исклучиво за откривање и спречување на перење на пари и финансирање на тероризмот! Ова значи дека вработените во банките и лицата надлежни за преземање на мерки и дејствија за цели на спречување перење на пари и финансирање на тероризмот, несмеат да ги користат личните податоци од досиејата на клиентите за други цели освен за вршење на дејствија за откривање и спречување на перење пари и финансирање на тероризмот.

Податоците и извештаите обработени од Управата исто така се сметаат за доверливи и вработените во Управата не смеат да ги користа за други цели освен за оние кои се утврдени со закон.

Ако читателите сакаат да добијат повеќе информации за спречувањето на перење на пари и финансирање на тероризмот како и работата на Управата, препорачуваме да ја посетите следната веб страница:

<http://www.usppft.gov.mk/>

IV. КОРИСНИ СОВЕТИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА КЛИЕНТИТЕ

Кои права ги има клиентот во однос на промените на личните податоци?

Врз основа на барање на клиентот или ако банката сама утврди дека податоците се нецелосни, неточни или неажурирани, и ако обработката не е во согласност со закон банката треба да ги дополни, измени, избрише или да ја забрани употребата на личните податоци.

На кого треба да се обрати клиентот со цел да ги оствари овие права?

Правото да се противи на обработката на неговите/нејзините во прва инстанца се остварува пред одговорното лице/офицерот за заштита на личните податоци на банката. Секоја банка е должна да назначи офицер за заштита на личните податоци. Офицерот мора да воведо процедури кои ќе овозможат правата на клиентите да бидат остварени на едноставен, брз и ефикасен начин, кои не предизвикуваат непотребно одложување или трошоци (одговорот на барањето на клиентот треба да биде дадено во рок од 15 дена). Кога одговорното лице ќе утврди дека остварувањето на правото не е оправдано, клиентот треба да биде известен за причините кои довеле до овој заклучок.

Како може да се оствари правото на жалба/претставка?

Ако клиентот не е задоволен од одговорот и информациите дадени од одговорното лице/офицерот за заштита на личните податоци на банката, и смета дека неговите/нејзините права се повредени или дадените информации не се доволни, може да поднесе барање до Дирекцијата за заштита на личните податоци за утврдување на повреда на правото на заштита на личните податоци.

Како да се поднесе барање за заштита на личните податоци?

Многу лесно и едноставно. Секогаш кога некој верува дека нејзиното/неговото право на заштита на личните податоци е повредено и има некои факти или докази за повреда, тој/таа може до Дирекцијата за заштита на личните податоци да достави:

- ⇒ Барање за утврдување на повреда на правото на заштита на личните податоци или
- ⇒ Иницијатива до Дирекцијата за вршење на инспекциски надзор над обработката на личните податоци од страна на контролорот на збирки на лични податоци.

Со цел да се олеснат овие постапки, Дирекцијата има развиено обрасци на Барањето и Иницијативата за вршење на инспекција, кои се објавувани на веб страницата на Дирекцијата (www.privacy.mk/prijavi_zloupotreba).

По пополнување на потребните информации во образецот на Барањето или Иницијативата за вршење на инспекциски надзор можете лесно да ги доставите преку следниов e-mail: contact@dzlp.mk, contact@privacy.mk или со обична пошта. Целата постапка е во детали објаснета на веб-страницата на Дирекцијата www.privacy.mk/prijavi_zloupotreba).

Која е улогата на Дирекцијата за заштита на личните податоци?

За цели на вршење надзор над законитоста на превземените активности при обработката и заштита на личните податоци, ДЗЛП е основана како независно државно тело. Главната надлежност на ДЗЛП која е од интерес за клиентите е одлучување по жалбите/претставките на граѓаните за повреда на нивното право на заштита на лични податоци.

Дури и кога нема поднесено барање, инспекторите на ДЗЛП можат, во рамки на инспекцискиот надзор, меѓу другите мерки да наредат:

- ⇒ блокирање, бришење или уништување на лични податоци;
- ⇒ комплетирање, ажурирање, исправање, откривање или обезбедување тајност на личните податоци;
- ⇒ спроведување на дополнителни технички и организациски мерки за обезбедување тајност и заштита на обработката на личните податоци; и
- ⇒ забрана на натамошна обработка на личните податоци.

Дирекција за заштита на личните податоци, исто така има улога во подигнување на свеста и советодавна улога и за тие цели дава насоки за заштита на личните податоци и спроведува обуки за заинтересирани страни, особено за контролори и обработувачи на лични податоци.

За да дознаете повеќе за работата и надлежностите на ДЗЛП како и други корисни информации за заштита на личните податоци, посетете ја следната веб страница www.privacy.mk или www.dzlp.mk.

www.privacy.mk

Email: info@dzlp.mk; info@privacy.mk; contact@dzlp.mk и contact@privacy.mk

Тел: ++ 389 (2) 3230 635

Факс: ++ 389 3230 635